

# ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI ÉGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.



Kiadó :  
Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :  
Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Huszonegyedik évfolyam. XI. füzet. 1882. Novemberhó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

 Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, Lipotváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet.   
*A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.*

## A máramaros-megyei közbirtokossági és községi erdőkről.

Az Országos Erdészeti-Egyesület f. évi közgyűlésén előadta Kabina János, királyi erdőfelfügyelő.

*Tisztelt közgyűlés!*

Az erdők fontos szerepét a természet háztartásában és a közgazdasági élet terén ma már mindenütt elismerik. Jelenléte ép oly hasznos és áldást hozó a termékeny vidékek sík földjén, mint a hegyes vidékek mostoha lejtőin s bár produktumát, a fát, a tudomány újabb vívmányai sokféleképen pótolják s elszállítani is messze földre lehet a mostani közlekedési eszközökkel, kétségtelen, hogy a természeti viszonyok ott alakulnak az emberre nézve legkedvezőbben s a közgazdasági fejlődésében ott található a legtöbb összhang, a hol a földgazdaság más ágai mellett az erdőgazdaság is megfelelő tért foglal el.

Vannak azonban vidékek, s ezek közé sorozható Máramaros is, melyek fekvésüknél és domborzati viszonyaiknál fogva egyenesen ráutalva vannak az erdőgazdaságra, s úgy szólva nem is volnának lakhatók, ha meredek lejtőjü hegyoldalaikat, a sziklás bérczetek és szűk völgynyílásokat nem borítanák erdők. Csak képzeljük magunk elé e nagy kiterjedésü megyét erdei nélkül, állítsuk szemeink elé meredek hegyóriásait, megfosztva fenyveseitől és bükköseitől s előttünk oly vidék szomorú képe áll, melyet mindenekelőtt a jelenleg ott élő erdei munkás, később a földmivelő s végre maga a pásztornép is, a mely az erdőpusztításnak a meggondolatlan feladók után jelenleg egyik leghathatósabb tényezője, elhagyni kényszerül.

Nem pusztán a megrémitésre czélzó állítás ez tisztelt közgyűlés! A következő napok kirándulásai alkalmával meggyőződhetnek tisztelt szaktársaim, hogy e vidék meredek lejtőiről a különben is csekély tapadási lapot szolgáltató kárpáti homok-, agyag- és csillámpala, gnaisz és mészkőzetekről s azok elmállásából képződő altalajról a termőréteg, ha erdő nem védi, s a legelőnyájak széttapossák, mily könnyen pusztul el.

És ki vonhatná kétségbe, hogy a máramarosi erdők elpusztulásából származó káros következmények a megye határain túl a tiszamenti termékeny sík földön is éreztetnék hatásukat!

A Tisza medre már most is emelkedik, a hol esése csekély, folytonos kotrásokra van szükség, hogy a beiszapodásnak eleje vétethessék. Minő bajoktól lehetne tehát tartani akkor, ha a máramarosi hegyek megfosztatnának az erdőtől, ha a hirtelen lerohanó hó- és esővizek mind a Tisza medrébe sodornák a hegyoldalok talaját s az utjokban eső görgeteget?



Nem kívánván tisztelt szaktársaimat tovább is általános dolgok előadásával fárasztani, áttérek a Máramaros erdők jogi viszonyainak előadására.

Máramarosmegyében erdők tekintetében a jogi viszonyok igen bonyolódottak és sokfélék. A jelen állapot szerint azonban a megye erdőségeinek

41·6<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-át a kincstári,

23<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-át a magán,

21·6<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-át a közbirtokossági,

13·8<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-át a községi és volt urbéres erdők teszik ki a legújabb kataszteri felvételek szerint. Ezen arányszámok azonban alig tekinthetők megbízhatóknak, hisz a kataszteri telekkönyv tulajdonjogot nem állapít meg, a birtokelkülönítés pedig eddig még a legcsekélyebb részben lévén keresztülhajtva, sok helyütt az is kétséges, mi képezi a magánbirtok tartozékát és mi a közös községit, urbéres vagy közbirtokosságit. Ezen eset legeklatánsabbul tűnik fel ott, a hol a havas legelők birtokosai az ezeket övedző erdők ugynevezett havasköpenyegek bizonyos részére, mint a havasok tartozékára jogczimet tartanak, sőt e jogi igényeket legtöbb esetben a völgyek aljáig is kiterjesztik.

Számos községben kérdéses az is, hogy a határbeli erdők községieknek vagy közbirtokosságiaknak tekintendők-e?

Egy szóval: Máramarosmegyében a birtokviszonyok rendezése képezi a legégetőbb kérdések egyikét.

Maguk a máramarosi közbirtokosságok, három csoportba sorozhatók, u. m.:

1. melyeket tisztán a volt nemesi községek képeznek. Ezekben minden községi lakos, a ki beltelekkel bir, egyszersmind tagja a közbirtokosságnak is;

2. a melyekben a községek mint ilyenek közbirtokosokként szerepelnek más nagyobb birtokosokkal vagy magával az államkincstárral;

3. a hol a községek volt urbéri viszonyuknál fogva jogositvák az erdőbirtok bizonyos részére igényt tartani, s a mely rész nekik az urbéri elkülönítés alkalmával külön lesz kiosztandó, tehát a leendő volt urbéres közbitokosságok.

Mindezekkel össze nem tévesztendőek a koronavárosok, melyeknek erdőkezelését a kincstár vezeti, s ennél fogva itt figyelmen kívül hagyandók.

Daczára annak, hogy ezen közbirtokosságoknak elnökei, pénztárnokai, sőt itt-ott ugynevezett zárgondnokaik is vannak, kik főleg a kezelést lennének hivatva vezetni, azért mégis szabályos szervezettel alig bírnak, sőt a legtöbbnél még a birtokkezelés, illetve a jövedelem élvezetének aránya sincsen megállapítva.

Hogy az ellenörködés, jövedelemmegosztás és egyáltalán a jövedelemkezelés miként történt eddig, arról biztos tudomást nem szerezhettem, de hogy e tekintetben is sok kívánni való lehet hátra, kitünik abból, hogy a fakészletek több közbirtokoságnál jórészt elfogytak, s mindamelllett sem a közbirtokossági tagok anyagi gyarapodása nem észlelhető, sem közös tőke fel nem mutatható, vagy ha igen, ez az elfogyasztott fatőkével arányban nem áll. Szakértő kezelő személy sehol sincs alkalmazva, maguk a közbirtokosságok anyagi érdekeinek képviselői alig bírnak némi fogalmával a szabályos erdőgazdaságnak; a védszemélyzet pedig épenséggel sem a gazdaság igényeinek, sem a törvény rendelkezéseinek meg nem felel.

A rendezetlen viszonyok és a nép hibás gazdasági hajlmainak természetes következése az erdők pusztulása lett.

A közbirtossági erdőkben, bár több helyen zárgondnokságok alatt állottak, sőt állanak ma is, a hol kivitelre való tölgy- vagy fenyőállabok léteztek, s a kivített a tutajozható vizek elősegítették, a legnagyobb mérveket öltötte az erdőpusztítás. A szomszéd Gácsország és Bukovinából betelepült



nép az eredeti közbirtokosok egy részének kiszorítása által a közbirtokosságokba betolakodván, a földmives osztályra korlátlan befolyást szerzett magának. Ezen nép volt az egyedüli, a mely a közös erdőbirtokból hasznot húzott, mert közbirtokos lévén, üzletére nagy tömegeket kapott oly tőáron, a mely a fa értékével semmi arányban sem állott. Egy-egy fűrészrönköért tudtommal 10, 30, 40 krt fizettek s nagyon valószínűnek tartom, hogy a hiányos ellenőrzés mellett számos ramasz uszott le a Tiszán, a melyért még a szerény tőár sem lett megfizetve.

Szomorú viszonyok ezek, és tény az, hogy a korlátot nem szenvedő nyeresztkedés, a máramarosi közbirtossági erdőkben milliókra rugó kárt okozott, s hogy az erdőségeket annyira tönkre tette, hogy sok helyütt egy, sőt két nemzedék fog kihalni anélkül, hogy ezen erdőkből, melyek a lakosság állandó jólétét biztosítani voltak hivatva, oly hasznot élvezhetne, a melyre a területek nagysága, a talaj és fanemek minőségénél fogva joggal számíthatna.

Ehez járul még az, hogy nagy területek újbóli beerdősítése vagy épen nem, vagy csak hosszú évek során át és nagy áldozatokkal lesz eszközölhető.

Legszomorubban állanak e tekintetben a dolgok a Mára és Iza völgyeiben, a hol erdő alig, de annál több cserjés és kopár terület látható, és a Vissó és Rusz völgyekben, a hol rövid 10—12 év alatt nagy kiterjedésű felséges lúczfenyvesek annyira túlhasználtattak, sőt részben a jövőre nézve kérdésessé lettek téve, hogy ennek következtében a kir. erdőfelügyelőség beavatkozása vált szükségessé, hogy legalább a máris megtámadott 40—60 éves korosztályok megmentessenek a jövő számára. A korlátlan legeltetés nem csekélyebb sebeket ütött, mint a kapzsi nyeresztkedés.

Kiválólag veszedelmes a havasi pásztorok azon szokása, hogy juh- és kecskenyájaiak számára fiatal, 10—15 éves, fenyő-

fákat vagdálnak le, láthatni területeket, melyek ily módon teljesen tarrá vágvák s a melyek talajának elpusztulása kezdetét vette. A pásztornép ezen munkája annál veszedelmesebb, mert a havasi legelőknék s azzal az erdőtenyészetnek határa mind lejobb szorul, a mi a felsőbb havasi régiók teljes elpusztulását vonandja maga után.

A korlátlan legeltetés nyomai annál szomorítóbbak, mint-hogy maguk a vágások sem kiméltettek meg, sőt úgy látszik, a vágásokat a nép úgy tekintette, mint a legelőterületek szaporítását czélzó miveleteket, s innét van, hogy az ily erdőkben fiatal serdények helyett csak lerágott cseprentéseket találunk.

Megemlítendő végre a máramarosi nép azon szokása, hogy minden tavaszon új és új területeket irt és feltör tengeri termesztés számára, és egy évi silány termés learatása után parlagon hagyja, miután következő tavaszon már vagy semmi, vagy csak oly csekély termőréteget talál, hogy a további használat lehetetlen. Ezen eljárás következtében ezer és ezer holdra menő kopárság és terméketlenség támad.

Rendszeres, bár a legegyszerűbb üzemtervre fektetett gazdálkodás sehol sem található. A mi ez irányban meg van, az mindössze a zárlatokból és hiányos s csak itt-ott fellelhető erdőkezelési rendszabályokból áll. Ezek is azonban — általán véve lehet mondani — csak irott malaszt maradtak, de különben is inkább a pénzkezelésre, mint az erdők gondozására és kezelésére vonatkoznak.

Hogy ily körülmények és ily bánásmód mellett ezen, kevés kivétellel feltétlen erdőtalajon álló erdők rövid 1—2 évtized alatt hová jutottak volna, ha az erdőtörvény a pusztításnak határt nem szab, elképzelhető.

Hogy azonban az erdőtörvény üdvös hatása ugy az erdők közvetlen birtokosaira, mint az államra nézve, el ne maradjon, a községi és közbirtokossági erdőkön eddig ütött sebek behe-



gesztessenek és a további pusztítás megakadályoztassék: szükséges, hogy mindenekelőtt a törvény intézkedéseinek erélyesen érvény szereztessek.

Legyen szabad rövid pontokban felsorolnom, a mit ez irányban az erdőtörvény rendel. Rendeli u. i.:

1. hogy az üzemtervek mielőbb megállapíttassanak;
2. az erdőkezelő és védszemélyzet szerveztessék;
3. a véderdők és a feltétlen erdőtalajon álló erdők meghatározatassanak;
4. az erdőáthágási ügyek gyorsan és szigoruan elintéztessenek, és az ez iránybani ítéletek kérlelhetlenül végrehajttassanak;
5. az erdőkből lett cserjés legelők, a hol szükséges és a nép megélhetési viszonyai megengedik, törzsvágatás által feljuttassanak és szigoru legeltetési tilalom alá helyeztessenek;
6. a kopár területek újbóli beerdősítésére az intézkedések mielőbb s minél nagyobb mérvben fogatosittassanak;
7. a feltétlen talaju, különösen pedig a meredek oldalu erdőrészekben az irtás szigoruan betiltassék, s végre
8. az ugynevezett havas köpönyegben a pásztorok a fák levágásától szigoruan eltiltassanak, és azon pásztorok, kik juhaik és kecskéik számára fiatal fenyőfákat levagdalni merészkednek, kemény büntetéssel sujtassanak nemcsak, hanem a legeltetési körükön belül történő ily kihágásokért, akár rajta éretnek, akár nem, felelősekké tétessenek.

Az erdőtörvényben gyökeredző ezen intézkedéseken kívül szükséges, hogy a közbirtokosságok a közigazgatási erdészeti bizottság részéről utasittassanak, hogy a lehető legrövidebb idő alatt

1. a közbirtokosságok egészséges alapokon szervezkedjenek;
2. a birtok kolcsot illetve, a jövedelemelvezet arányát az egyes birtokjogosultakra meghatározzák, esetleg a birtokrendezést fogatosítsák;

3. ugy a pénz, mint az erdőtermények kezelése körüli szigorú ellenőrködést létesítsenek, s ezzel kapcsolatosan

4. pontos anyag- és pénzsámvitelt hozzanak be;

5. a sok helyütt divó azon kihasználási rendszert megszüntessék, mely szerint a községek és közbirtokosságok erdeik kihasználását bizonyos csekély évi bér mellett bérbe adják anélkül, hogy a felújításról gondoskodva lenne;

6. a havasi legelők és kaszálók, valamint az azokat környező véderdők határait kitűzzék, és a havas legelők birtokosait ezen határok tiszteletben tartásáért felelőssé tegyék;

7. a faizás és legeltetési jog gyakorlatát szabályozzák; s végre

8. az erdőégések, illetve erdőgyújtogatások korlátozása céljából oly erdőrészekben, a hol erdőégés volt, a legeltetést és kaszálást, vagy más mezőgazdasági használatot 10—15, sőt 20 évig feltétlenül eltiltsanak, s a faizást pedig csak a tűz folytán kiszáradt fa kihasználására szorítsák.

Fentebbiekben előadván a máramarosmegyei községi és közbirtokossági erdők jövőjének biztosítására ugy az erdő-törvényből kifolyó, valamint az itteni viszonyok tanulmányozása alapján szükségeseknek mutatkozó intézkedéseket, legyen szabad egyszersmind rövideden előadnom az iránti nézeteimet, miként vélem én ezen intézkedéseket gyakorlatiasan és a speciális viszonyoknak legmegfelelőbben keresztül vihetni.

Midenekelőtt szükségesnek vélem, hogy a közbirtokosságoknak ugy a befelé, mint kifelé való képviseltetése, nemkülönben anyagi és jogi ügyeinek és érdekeinek hű és lelkiismeretes vezetése szempontjából egészséges alapon szervezkedvén, egy elnökből és két bizottsági tagból álló igazgató bizottságot válasszsanak.

Az elnök utalványozási joggal lenne felruházandó ugy az erdei termények értékesítésére, mint a pénzbevételek és kiadásokra nézve. A bizottság egyik tagja a pénztári teendővel,



másika pedig úgy a pénztár, mint az anyagbevétel és kiadás ellenőrzésével lenne megbizandó. Ezen igazgató bizottság a közbirtokossági gyűlésnek minden tekintetben felelősséggel tartozzék, felelősséggel tartozzék továbbá a közigazgatási erdészeti bizottság irányában az erdőtörvény szabványainak betartásáért.

Ott, a hol a kincstár is részbirtokos a közbirtokosságban, elkerülhetlenül szükséges, hogy az igazgató bizottság egyik tagjául, még pedig az ellenőrködéssel megbizandó tagjául, kincstári tisztviselő választassék meg.

Az igazgató bizottság szervezésével kapcsolatban szakértő erdőtisztek alkalmazandók, kik az erdőkezelés műszaki részét vezetendik.

Erre nézve részemről már javaslatba hozatott a közigazgatási erdészeti bizottságnál azon terv, melyszerint a megye területe 9 erdőgondnokságra lenne osztandó, mi mellett azon feltevésből indultam ki, hogy a mennyiben a közbirtokossági erdők vagy kihasználtságoknál, vagy nehéz értékesíthetési viszonyaiknál fogva a kezelési költségeket nehezebben viselhetik, szakértők tartására az illető szomszédos községekkel egyesülni hajlandók lesznek, mi által ezen költségeknek erdőterületükhöz képest csak aránylagos részét viselnék.

Az alkalmazandó erdőtisztek mindenestre állásaikra és járandóságaik pontos kifizetésére nézve biztosítandók, s csak oly esetekben legyenek elmozdíthatók, ha törvényeink szerint fegyelmi eljárás alá eső vétségeket követnének el.

Az erdőőrök közvetlenül az erdőtisztek fennhatósága alá helyezendők s erdőőrökül már most oly egyének alkalmaztasanak, a kik az erdőtörvény követelményeinek megfelelnek, mi annál szükségesebb, minthogy az erdőkihágási lajstromokat pontosan vezetni kötelesek.

A mi az üzemterveket illeti, az erdőgondnok kötelezhető ugyan azok elkészítésére is, azonban csakis külön munkadíj mellett.

Az üzemtervek elkészítésénél szem előtt tartandó : első sorban, hogy ezek célját az erdők fentartása és tartamoságuk biztosítása képezi ; második sorban, hogy úgy a községi, miként a közbirtokossági erdőkben is a legeltetés az itteni, kiválóan marhatenyésztéssel foglalkozó lakosság által lehetőségig gyakoroltathassék. A nagyobb terjedelmű közbirtokossági erdőknél tekintettel kell továbbá lenni arra is, hogy azok a házi faszükséglet fedezésén kívül pénzjöveldmi forrását is képezzék a közbirtokosságoknak.

A felújítási terv készítésénél nem tévesztendő szem elől azon körülmény, hogy a máramarosi erdők értéke csak úgy emelhető biztosan, ha a jelenlegi érték nélküli bükkállabok lehetőleg fenyvesekké, vagy az erre alkalmas fekvéseken és megfelelő talajon tölgyekké alakíttatnak át, nem szükség azonban egyszerre tiszta fenyvesek vagy tölgyesek előállítását erőszakolni.

A fanemek megválasztása tekintetében itt fölösleges lenne részletes javaslatot adni, meg kell azonban jegyezni, hogy a bükkösöknek fenyvesekké való átalakításánál a jegenyefenyő (*Abies pectinata*) megérdemli, hogy kiváló figyelemben részesítessék úgy a viharok ellen való nagyobb ellenállási képessége, valamint fájának jósága és kisebb fényigényessége folytán, mely utóbbi tulajdonsága kiválóan alkalmassá teszi a bükkkel való elegyítésre.

A lerágott cserjések felújítása körül successive kell eljárni, nehogy a nagy mérvben foganatosítandó tőre vágatás és ezzel kapcsolatos legelőtilalom a marhatenyésztést érezhetően csökkentse. Ép ez oknál fogva a felújításra terv készítendő és a felújítási korszak úgy állapítandó meg, hogy az okvetlenül szükségessé váló szigorú legeltetési tilalom csak oly százalékát vegye el évenként a legeltetési területnek, mely a marhaállományt vagy épen nem, vagy csak csekély mérték-



ben apaszsa, mi okvetlenül elérhető lesz az által, ha a legeltethető területen is bizonyos legeltetési rendszer behozatik. Ismeretes tény, hogy a legeltetés rendszeres gyakorlata mellett ugyanazon területen még egyszer akkora állatállomány eltartható, mintha a legeltetés rendszertelenül gyakoroltatik.

Az üzemtervek elkészítése, valamint a szakképzett és a törvénynek megfelelő kezelő és őrzőszemélyzet alkalmazása és a szükséges erdősitések foganatosítása az eddiginél nagyobb költséggel fogván járni, s tekintve azt, hogy a közbirtokossági erdők kereskedelemre alkalmas állabjai átlagvéve túlhasználva, mások pedig csakis nem értékesíthető bükkállabokkal bírnak, azon kérdés támad: honnét fedeztessenek ezen kezelési, erdőrendési és őrzési költségek, melyekhez a rendes adó is csatlakozik?

Ime, itt van azon pont, a mely ugy a faizás, miként a legeltetés, de főleg a faeladás szabályozását követeli, s mely nélkül ezen feltett rendkívüli fontos kérdést megoldani semmikép sem lehet.

Már megelőzőleg az eddig divó kihasználási, illetve értékesítési rendszer megszüntetését, mint igen fontos körülményt emeltem volt ki, megemlítvén, hogy az eladások ugyanazon tőárak (törzsdíjak) mellett történnek, a melyekben jogosan csak a közbirtokossági vagy községi tagok saját szükségleteikre vett fánál lennének részesíthetők.

A kedvezményi tőárnak túlságos kiterjesztése által a kereskedőre igazságtalanság követtetik el az egyes jogosítottak ellen, midőn ezek saját szükségleteikre ugyanazon feltételek és árak mellett nyerhetnek fát, mint azok, a kik nyereszkedés és kereskedésre veszik a fát.

Határozottassék meg tehát azon árszabályzat, mely mellett a jogosultak saját szükségleteinél nyerhetnek fát, s külön azon árszabályzat, mely szerint az üzérkedésre kiadott fa lesz

számítandó, s mely utóbbi a tényleges fakeresleti viszonyoknak és áraknak megfelelően. Nagyobb eladásoknál pedig az árverezési mód legyen alkalmazandó.

Vége az ingyenes legeltetés megszüntetése mellett állapítassanak meg minden állatnemre bizonyos, bár csak igen mérsékelt legeltetési díjak, mely utóbbiak is csak kétfélék legyenek, mások t. i. a saját és mások az idegenektől legelőre felfogadott vagy kereskedés czéljából a legelőre hajtott állatokra nézve.

Ily módon az erdők legalább annyi jövedelmet szolgáltatandnak, a mennyi a kezelés és mivelés költségeinek fedezésére szükséges, de ezen eljárás igazságos is lesz, mert ki-ki azon arányban lesz terhelve, a mely arányban az erdők mellékhasználataiból hasznot huz.

Hátra van még csak annak rövid kifejtése, miként vélem én elérhetőnek azt, hogy a már túlvágott közbirtokossági és községi erdők is fatermésükből némi jövedelmet szolgáltatassanak?

Itt azonban azon erdők, melyek már annyira túlhasználják, hogy csakis a legfiatalabb korosztályokkal birnak, figyelembe nem vehetők, s javaslatom csak azokra vonatkozhatik, a melyek középkorú, vagy közel vágható állabokkal birnak.

Ezek óvatosan és tervszerűen vigályítandók és áterdősítendők, mi által, ha nem is nagy, de mindenestre számbavehető jövedelmet fognak szolgáltatni.

Ime, tisztelt közgyűlés! azon elvek, melyeknek alkalmazását én a máramarosi községi és közbirtokossági erdők jövőjének biztosítása, értékük emelése, lehető jövedelmeztetése és kezeltetésük rendszerességének és czélszerűségének biztosítása szempontjából elkerülhetlennek vélek, kérem hogy azokhoz hozzászólni és netaláni hiányosságukat saját becses nézeteik előadásával pótolni méltóztassanak.